

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ НАПН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЦЕНТР «МАЛА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ»
КАФЕДРА UNESCO З НАУКОВОЇ ОСВІТИ
УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ МИХАЙЛА
ДРАГОМАНОВА

МАТЕРІАЛИ

*III Всеукраїнської науково-практичної
онлайн-конференції*

«ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ НАУКОВОЇ ОСВІТИ»

6–12 грудня 2023 року

Київ
2023

пов'язані з визначенням ролі музейної педагогіки у реформування шкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайда Л.А. Музейна педагогіка: пошук оптимальної моделі / Л.А. Гайда // Методологічні засади історичної освіти в контексті профілізації старшої школи: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції (Кіровоград, 21-22 жовтня 2010 р.). Кіровоград, Видавництво КОІППО імені Васколя Сухомлинського. - С. 243-249.
2. Белофастова Т.Ю. Музеї в культурному просторі: еволюційний підхід / Т.Ю. Белофастова // Вісник Державної академії керівних кадрів культури 24 21.04.2016, м. Київ / Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки і мистецтв: Щоквартальний науковий журнал. Видавництво «Міленіум», 2010, № 1. - С. 53-57.
3. Караманов О. Музейна педагогіка в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи / О.В. Караманов // Освіта та педагогічна наука. 2012. № 3 (152). - С. 5-12.
4. Левітас Ф. Л., Дудар О. В. Елементи музейної педагогіки у системі патріотичного виховання [Електронний ресурс].
5. Положення про музеї при дошкільних, загальноосвітніх, позашкільних та професійно-технічних навчальних закладах, які перебувають у сфері управління Міністерства освіти і науки України // Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.10.2014 № 1195.
6. Терещенко М.Є Упровадження у навчально-виховний процес засобів музейної педагогіки – Режим доступу <https://ua.convdocs.org/docs/index-107444.html>

Нестер А. А.,

д.т.н., доцент, доцент Хмельницького національного університету
nesteranatol111@gmail.com

ОСВІТА ФАХІВЦІВ ЦИВІЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Стаття направлена на виявлення сучасних проблемних питань при навчанні студентів спеціальності «Цивільна безпека» в умовах воєнного стану. Метою статті є розгляд окремих предметів загальної та професійно-орієнтованої підготовки та встановлення необхідних змін та доповнень матеріалу, його подання та викладання в зв'язку з воєнним станом. Специфіка спеціальності полягає у підготовці майбутніх фахівців, здатних організувати та забезпечувати здійснення заходів цивільного захисту під час дії різноманітних надзвичайних ситуацій мирного та воєнного часу. Підготовка майбутніх спеціалістів цивільної безпеки у сучасних умовах, що змінюються в зв'язку з російською агресією проти України у вигляді війни підносить нові виклики вищій освіті, включаючи університети, які готують спеціалістів у галузі цивільної безпеки.

Сьогодні постійно посилає нам виклики пов'язані з безпекою життєдіяльності, умовами праці, надзвичайними ситуаціями. Це і стихійні лиха, і техногенні катастрофи, аварії, і надзвичайні ситуації воєнного характеру. Саме в цих умовах спеціалісти з цивільної безпеки є популярними та є запитуваними на ринку праці. Тому підготовка фахівців цивільної безпеки воєнного стану потребує перегляду матеріалів та методів викладання загальних і фахових дисциплін та орієнтована на підготовку спеціалістів, які змогли б ефективно впровадити політику цивільної та промислової безпеки, охорони праці та співпрацювати з державними органами управління, нагляду відповідно до вимог законодавчих, нормативних актів та міжнародних стандартів.

Ключові слова: воєнний стан, цивільна безпека, компетентність, конфлікт

Abstract. The article is aimed at identifying modern problematic issues in the education of students majoring in "Civil Security" under martial law. The purpose of the article is to consider individual subjects of general and professionally oriented training and establish the necessary changes and additions to the material, its presentation and teaching in connection with martial law. The specificity of the specialty consists in the training of future specialists capable of organizing and ensuring the implementation of civil protection measures during the action of various emergency situations in peacetime and wartime. The training of future civil security specialists in modern conditions, which are changing in connection with the Russian aggression against Ukraine in the form of war, presents new challenges to higher education, including universities that train specialists in the field of civil security.

Today constantly presents us with challenges related to life safety, working conditions, and emergency situations. These are natural disasters, man-made disasters, accidents, and emergency situations of a military nature. It is in these conditions that civil security specialists are popular and in demand on the labor market. Therefore, the training of military civil security specialists requires a review of the materials and methods of teaching general and specialized disciplines and is focused on the training of specialists who could effectively implement the policy of civil and industrial security, labor protection and cooperate with state bodies of management and supervision in accordance with the requirements of legislative, regulatory acts and international standards.

Key words: martial law, civil security, competence, conflict

Метою підготовки фахівців цивільної безпеки воєнного стану має бути реалізація функцій держави, направлених на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період. Фахівці цивільної безпеки повинні отримувати під час навчання у Вищих закладах освіти актуальні, змістовні та своєчасні теоретичні знання та практичні навички для отримання необхідних для виконання професійної діяльності загальних та фахових

компетентностей. При підготовці фахівців з питань цивільної безпеки та охорони праці повинні застосовуватись методологічні підходи до підготовки, визначені за допомогою SMART-методик, які дозволяють поглибити навчання та прискорити входження в коло професіональних обов'язків. Це забезпечить якість виконання різних аварійно-рятувальних, пошукових та інших невідкладних робіт по збереженню життя і здоров'я людей.

Основними проблемами сьогодення є сталий розвиток громадської цивілізації. Початок ХХІ ст характеризується різким загостренням соціально-економічної, екологічної, та політичної ситуації в глобальних масштабах, останнє призвело до зростання кількості катастроф техногенного, природного, соціального-економічного та епідеміологічного походження. Одночасно результати стихійних катастроф та аварій, стають значнішими і небезпечнішими для населення, навколишнього середовища та економіки країн. Це викликано потужним розширенням технологічних потужностей, збільшенням числа хімічних, радіаційних, біологічних, вибухо- та пожежонебезпечних виробництв.

Рівень професійної компетентності випускників спеціальності «Цивільна безпека» які будуть працювати за фахом в органах цивільного захисту, залежить вчасність, терміновість та якість виконання різних аварійно-рятувальних, пошукових та інших невідкладних робіт по збереженню життя і здоров'я людей, які опинилися в небезпечній області, зменшення об'ємів витрат спричинених аваріями та катастрофами. Випускники спеціальності «Цивільна безпека» повинні отримати: фахові знання, вміння та навички виконання робіт з усунення причин та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій; швидкого прийняття грамотних та сміливих рішень, рішучих та самовідданих дій; високим рівнем фізичної підготовки; стійкість в роботі під дією несприятливих чинників; здатністю діяти ефективно, злагоджено, як одному, так і в команді виконуючи свої функціональні обов'язки з обов'язковим дотриманням особистої та колективної безпеки.

Загострення міждержавних конфліктів та викликів, посилення воєнізованих конфліктів та терористичних загроз, масова міграція населення обтяжують проведення робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій. Тому, підготовка фахівців у галузі безпеки життєдіяльності та роль служб органів і підрозділів цивільного захисту вимагає нового підходу, зважаючи на сьогоdnішній кризовий період.

Науковці звертають увагу на те, що метою фахівців з питань цивільної безпеки та охорони праці є реалізація завдання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, включаючи участь у забезпеченні роботодавцем профілактичних та інших заходів, спрямованих на усунення шкідливих та

небезпечних факторів виробництва, запобігання надзвичайним ситуаціям, нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю персоналу, спричинених умовами праці, та надання роботодавцю практичної допомоги у постійному вдосконаленні форм та методів профілактичної роботи у сфері цивільної безпеки та охорони праці.

Під час проведення практичних занять основна увага студентів повинна зосереджуватися на наступному: вироблення стійких навичок поводження з аварійно-рятувальними засобами, спецтехнікою та обладнанням; усвідомлення методів організації, проведення й управління рятувальними роботами; напрацювання різноманітних умінь і навичок, доведення прийомів роботи до рівня майстерності, а прийняття правильних рішень – до автоматизму; підвищення фізичної та психологічної підготовленості, зосередженості й удосконалення швидкісної витривалості в різноманітних екстремальних і несприятливих ситуаціях; дотримання правил і заходів безпеки під час пошукових, аварійно-рятувальних та інших робіт. Важливо, щоб практичні заняття були динамічними, містили елементи новизни і актуальності, раптовості, небезпеки, неоднозначності, високої складності, потребували високої швидкості та тривалих максимальних навантажень. Проведення виїзних практик, екскурсій, поза аудиторних заходів, професійне спілкування й обмін особистим досвідом сприяють розвитку комунікативних навичок студентів, вихованню в них толерантності, моральності, життєвої активності.

Упровадження компетентнісного підходу в освітньо-професійній програмі бакалавра цивільної безпеки та використання сучасних методологічних підходів до професійної підготовки забезпечить оволодіння професією майбутніх спеціалістів з охорони праці та їх професійну готовність до широкого розвитку виробничої та невиробничої діяльності в сучасних економічних умовах України.

Важливим елементом змістово-технологічного блоку є матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу у ВНЗ: психолого-тренувальні полігони, багатофункціональні тренувально-тренажерні комплекси, смуги перешкод, траси-лабіринти, моделі споруд, транспортних засобів, спеціалізовані спортивні споруди, а також навчальні системи на основі ІКТ (матеріали віртуального університету, електронні підручники, комп'ютеризовані тренажери-симулятори віртуальної реальності, електронні лабораторні практикуми, тестові системи тощо).

Форми та методи організації навчального процесу (ділові ігри, семінари, форуми, завдання з пошуку інформації, наукові доповіді, конкурси, моделювання ситуацій за умов невизначеності результатів, захист кваліфікаційної роботи), а також оцінювання результатів навчання за будь-якою

з освітніх компонент серед іншого передбачає критерій щодо зрозумілості відповіді, логіки її побудови, комунікативної стратегії, переконливості й аргументації. Це дозволяє здійснювати відповідне оцінювання з позицій практичної реалізації таких здібностей здобувачами під час контрольних заходів та аналізу їхніх характеристик після проходження практики.

Незважаючи на достатню кількість наукових праць у зазначеному напрямі, виникає потреба в розробленні цілісного підходу, що стане основою для ефективної організації навчального процесу з вивчення групи дисциплін професійної підготовки та посприятиме встановленню широких системних взаємозв'язків між окремими етапами підготовки майбутніх спеціалістів цивільної безпеки. Визначені підходи та сучасні події спонукають до практичного та теоретичного обґрунтування проблеми.

Спеціальність «Цивільна безпека» - одна з перспективніших спеціальностей сучасності. Сьогодні постійно посилає нам виклики пов'язані з безпекою життєдіяльності, умовами праці, надзвичайними ситуаціями. Це і стихійні лиха, і техногенні катастрофи, аварії, і надзвичайні ситуації воєнного характеру.

Важливою складовою (яка також має бути досліджена) при підготовці фахівців з питань цивільної безпеки та охорони праці застосовується комплекс методологічних підходів в наступних підходах, які визначені за допомогою SMART-методики:

- системний підхід як спосіб вивчення, аналізу й узагальнення фактів і явищ у діалектичному процесі пізнання;

- компетентнісний підхід, спрямований на розвиток практичних умінь, формування навичок і набуття досвіду користування повним набором теоретичних знань на практиці;

- культурологічний підхід до підготовки майбутніх фахівців, де професійний розвиток особистості залежить і від ступеня сформованості в неї культури;

- діяльнісний підхід, основна ідея якого пов'язана не з безпосередньою діяльністю, а з діяльністю як засобом становлення та розвитку особистості;

- міждисциплінарний підхід, оскільки лише міждисциплінарність навчання уможливіє формування в студентів цілісної картини світу;

- центрованого на студенті підходу до навчання, що полягає у максимальній передачі ініціативи навчання самому студенту.

Стандарт вищої освіти за спеціальністю 263 «Цивільна безпека» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти встановив інтегральну компетентність: «здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, під час

практичної діяльності або у процесі навчання, яка передбачає застосування теорій та методів проведення моніторингу, запобігання виникненню аварій, надзвичайних ситуацій, нещасним випадкам (на виробництві) і професійним захворюванням, оцінювання їх можливих наслідків.

Зауважимо, що дисципліни блоку професійної підготовки спеціалістів цивільного захисту є практико-орієнтованими, не інертними та вимагають проявів самостійності, творчості та креативності майбутніх фахівців, збільшення кількості актуальних, проблемних завдань та ситуацій на заняттях. Виходячи з цього, найбільш ефективним в освітньому процесі є програвання реальних ситуацій технології проектної діяльності, ситуативні методи контекстного навчання, коли студент повинен представити самостійне рішення поставленого перед ним багатогранного професійно-орієнтованого завдання.

Тут важливу роль відіграє системний підхід, який дозволяє визначити перспективи навчання, його основні взаємодіючі компоненти з урахуванням провідних тенденцій суспільного розвитку; реальні потреби і можливості суб'єктів навчання, координацію таких великих систем як освіта, наука і техніка; формування нової людини як громадянина, особистості і фахівця. Електронні освітні ресурси віртуального навчального середовища (Moodl), мультимедійні комплекси, комп'ютерні програми сприяють засвоєнню навчального матеріалу з професійної підготовки та дають можливість моделювати надзвичайні ситуації різного виду та проаналізувати динаміку їх розвитку на основі компетентісного підходу. У контексті компетентісного підходу важливого значення набуває не інформованість студента, а вміння вирішувати проблеми, які виникають у життєвих та фахових ситуаціях, дозволяє змістити акценти з процесу накопичення знань, умінь і навичок у площину формування й розвитку у майбутніх фахівців здатності практично діяти і творчо застосовувати набуті професійні знання і досвід у різних життєвих ситуаціях.

Практика встановлює доцільність застосування комп'ютерних симуляторів різних катастроф та аварійних ситуацій на хімічно та радіаційно-, вибухо-та пожежонебезпечних об'єктах, навчання студентів розв'язанню завдань та прийняття самостійних рішень в умовах військового стану, обмеження часу, невизначеності, швидкої та раптової зміни обстановки.

В результаті військових дій склалась нова критична ситуація, яка потребує перегляду робочих програм дисциплін відповідно до такого кризового стану. Тут викладені наше розуміння окремих програм, освоєння навичок, яким раніше не приділялась належна увага і тут важливу роль відіграє міждисциплінарний підхід, оскільки лише таке навчання уможливорює формування в студентів цілісної картини світу. Міждисциплінарність наводить мости між різними науками, напрямками,

об'єднує їх, не порушуючи елементів самостійності, унікальності, своєрідності.

Саме кризовий період та воєнний стан в Україні вимагають злагоджених дій рішень та наказів органів державного управління та державного нагляду особливо з питань цивільної безпеки та охорони праці. Особливу увагу кризового та до кризового періодів потрібно приділяти питанням навчання населення у сфері цивільного захисту, утворення органами місцевого самоврядування консультаційних пунктів з цивільного захисту, забезпеченості укриття для населення у захисних спорудах цивільного захисту, порядку дій під час терористичної загрози, у режимах надзвичайного та воєнного стану.

Необхідно піднімати питання щодо реконструкції (модернізації) місцевих систем оповіщення, проведення евакуаційних заходів, засідань місцевих комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій та інші вкрай важливі питання взаємодії та успішної діяльності територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту в умовах особливого періоду та воєнного стану.

З введенням воєнного стану в нашій країні було визначено, що першочерговим завданням є нормативно-правове регулювання питань цивільного захисту з зазначенням дій центральних і місцевих органів влади в умовах воєнного стану. Встановлено, що в майбутньому необхідно провести фундаментальні наукові дослідження щодо практичного впровадження вимог чинного законодавства у сфері цивільного захисту в умовах воєнного часу, здійснення державного управління у сфері цивільного захисту під час війни, функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні.

Загострення міждержавних конфліктів та викликів, посилення воєнізованих конфліктів та терористичних загроз, масова міграція населення обтяжують проведення робіт з ліквідації надзвичайних ситуацій. Тому, підготовка фахівців у галузі безпеки життєдіяльності та роль служб органів і підрозділів цивільного захисту вимагає нового підходу, зважаючи на сьогоdnішній кризовий період.

Науковці звертають увагу на те, що метою фахівців з питань цивільної безпеки та охорони праці є реалізація завдання загальнообов'язкового державного соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, включаючи участь у забезпеченні роботодавцем профілактичних та інших заходів, спрямованих на усунення шкідливих та небезпечних факторів виробництва, запобігання надзвичайним ситуаціям, нещасним випадкам на виробництві, професійним захворюванням та іншим випадкам загрози здоров'ю персоналу, спричинених умовами праці, та надання роботодавцю практичної допомоги у постійному вдосконаленні форм та методів

профілактичної роботи у сфері цивільної безпеки та охорони праці [1].

Незважаючи на достатню кількість наукових праць у зазначеному напрямі, виникає потреба в розробленні цілісного підходу, що стане основою для ефективної організації навчального процесу з вивчення групи дисциплін професійної підготовки та посприятиме встановленню широких системних взаємозв'язків між окремими етапами підготовки майбутніх спеціалістів цивільної безпеки. Визначені підходи та сучасні події спонукають до практичного та теоретичного обґрунтування проблеми.

Вивчення дисципліни «Правові основи цивільної безпеки працезахоронної політики та охорони праці» дає можливість студентам опанувати та отримати такі компетентності, як здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні, здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, навички міжособистісної взаємодії, прагнення до збереження навколишнього середовища. В цьому напрямку має діяти центрований на студенті підхід до навчання, що полягає у передачі ініціативи навчання студенту. При цьому, основним напрямом взаємодії викладача і студента є розвиток професійної особистості, а знання, передбачені програмою, служать інструментом, що розкриває особистісний потенціал студента. Викладач і студент взаємодіють так, щоб останній не тільки засвоїв певний об'єм навчального матеріалу, а перш за все зумів досягти самореалізації особистих можливостей серед яких можна виокремити наступні.

Здатність оперувати термінами та визначеннями понять у сфері цивільного захисту, охорони праці; основними положеннями, вимог та правил стосовно проведення моніторингу, організування та впровадження заходів щодо запобігання, ліквідування надзвичайних ситуацій. Здатність до застосування тенденцій розвитку техніки і технології захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від небезпек техногенного і природного характеру та обґрунтованого вибору засобів та систем захисту людини і довкілля від небезпек. Здатність організувати нагляд (контроль) за додержанням вимог законодавства у сфері цивільного захисту, техногенної, промислової безпеки та охорони праці. Здатність до оцінювання ризиків виникнення та впливу надзвичайних ситуацій на об'єктах суб'єкта господарювання та ризиків у сфері безпеки праці. Здатність обґрунтовано обирати та застосовувати методи визначення та контролю фактичних рівнів негативного впливу уражальних чинників джерел надзвичайних ситуацій на людину і довкілля. Здатність до аналізу й оцінювання

потенційної небезпеки об'єктів, технологічних процесів та виробничого устаткування для людини й навколишнього середовища. Здатність організувати та проводити навчання працівників підприємств, установ та організацій і населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій.

Ця дисципліна забезпечує наступні результати навчання: аналізування суспільних явищ й процесів на рівні, необхідному для професійної діяльності, знання нормативно-правових засад забезпечення цивільного захисту, охорони праці, питання нормативного регулювання забезпечення заходів у сфері цивільного захисту та техногенної безпеки об'єктів і територій. Застосування отриманих знань правових основ цивільного захисту, охорони праці у практичній діяльності. Пояснення вимог щодо убезпечення та захисту суб'єктів господарювання, положення та вимоги щодо безпечності, ідентифікації, паспортизації та ведення реєстрів об'єктів підвищеної небезпеки та потенційно небезпечних об'єктів. Організація та проведення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях, заняття з особовим складом підрозділу; доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення та власний досвід у сфері професійної діяльності. Важливим елементом підготовки та сприйняття студентами є діяльнісний підхід, основна ідея якого пов'язана не з безпосередньою фаховою діяльністю, а з діяльністю як засобом становлення та розвитку особистості. У процесі діяльності формується фахівець, здатний робити вибір, оцінювати, конструювати такі види професійної діяльності, які відповідають сутності людини-спеціаліста, природним здібностям, задовольняють потребу в саморозвитку. Через діяльність і спілкування між студентами та викладачами навчальний процес проходить у формі практичної співдружності – того, хто навчає, і, хто навчається.

Дисципліна закладає ази, поняття та визначення цивільної безпеки, охорони праці працезахоронної політики та є основоположною для вивчення інших дисциплін професійної підготовки спеціалістів цивільного захисту.

Дисципліни професійної підготовки студентів спеціальністю 263 «Цивільна безпека», освітньої програми «Охорона праці (за галузями)» такі як «Управління цивільною безпекою та охороною праці» та «Організація наглядової діяльності в сфері цивільної безпеки та охорони праці» перетинаються своїми фаховими компетентностями, а саме: усвідомлення функцій держави, форм реалізації цих функцій, правових основ цивільного захисту, охорони праці; дотримання основних принципів здійснення цивільного захисту та державної політики з питань охорони праці. Здатність оперувати термінами та визначеннями понять у сфері цивільного захисту, охорони праці; основними положеннями, вимог та правил стосовно проведення моніторингу, організування та впровадження

заходів щодо запобігання, ліквідування надзвичайних ситуацій. Здатність до застосування тенденцій розвитку техніки і технології захисту людини, матеріальних цінностей і довкілля від небезпек техногенного і природного характеру та обґрунтованого вибору засобів та систем захисту людини і довкілля від небезпек. Здатність обґрунтовувати та розробляти заходи, спрямовані на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, захист населення і територій від надзвичайних ситуацій, забезпечення безпечної праці та запобігання виникненню нещасних випадків і професійних захворювань. Здатність організувати радіаційний, хімічний та біологічний захист населення, інженерне забезпечення процесу виконання аварійно-рятувальних робіт.

Саме кризовий період та воєнний стан в Україні вимагають злагоджених дій рішень та наказів органів державного управління та державного нагляду особливо з питань цивільної безпеки та охорони праці. Особливу увагу кризового та докризового періодів потрібно приділяти питанням навчання населення у сфері цивільного захисту, утворення органами місцевого самоврядування консультаційних пунктів з цивільного захисту, забезпеченості укриття для населення у захисних спорудах цивільного захисту, порядку дій під час терористичної загрози, у режимах надзвичайного та воєнного стану.

Необхідно піднімати питання щодо реконструкції (модернізації) місцевих систем оповіщення, проведення евакуаційних заходів, засідань місцевих комісій з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій та інші вкрай важливі питання взаємодії та успішної діяльності територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту в умовах особливого періоду та воєнного стану.

З введенням воєнного стану в нашій країні було визначено, що першочерговим завданням є нормативно-правове регулювання питань цивільного захисту з зазначенням дій центральних і місцевих органів влади в умовах воєнного стану. Встановлено, що в майбутньому необхідно провести фундаментальні наукові дослідження щодо практичного впровадження вимог чинного законодавства у сфері цивільного захисту в умовах воєнного часу, здійснення державного управління у сфері цивільного захисту під час війни, функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в умовах дії правового режиму воєнного стану в Україні.

Проведено аналіз змісту нормативно-правових документів, що регламентують функціонування єдиної державної системи цивільного захисту та ухвалені дії в умовах воєнного стану. Виділені питання розділення повноважень між центральними органами виконавчої влади в галузі цивільного захисту, роботи щодо цивільного захисту на термін дії воєнного стану; виконання

державою міжнародних правових норм міжнародного гуманітарного права у сфері цивільного захисту; створення та використання за призначенням матеріальних резервів в умовах воєнного стану; створення добровільних формувань цивільного захисту, проведення протимінної діяльності; надання медичної та психологічної допомоги як населенню країни так і рятувальникам [2].

Закон України № 234-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо уточнення повноважень суб'єктів забезпечення цивільного захисту та імплементації норм міжнародного гуманітарного права у сфері цивільного захисту» від 9.07.2022 вніс зміни до Кодексу цивільного захисту стосовно заходів цивільного захисту не тільки в надзвичайних ситуаціях мирного часу, але і й під час та після «збройного конфлікту чи терористичних актів, проведення відновлювальних робіт, надання гуманітарної допомоги цивільному населенню».

Так 15 березня 2022 року Закон України № 2132-IX «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо діяльності у сфері довілля та щодо цивільного захисту на період дії воєнного стану» вніс зміни до Кодексу цивільного захисту України по встановленню додаткових завдань єдиної державної системи цивільного захисту у період відбудови держави, питання затвердження щорічного плану основних заходів цивільного захисту, в тому числі, заходи у період відбудови після припинення воєнних дій, запровадження цільової мобілізації для ліквідації надзвичайних ситуацій державного рівня та їх наслідків та для ліквідації наслідків воєнних дій у відбудовний період.

Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення вимог цивільного захисту під час планування та забудови територій», прийнятий № 2486- IX від 29.07.2022 вніс зміни до Кодексу цивільного захисту стосовно розгляду Кабінетом Міністрів України проекту переліку об'єктів, проектна документація на будівництво яких повинна включати розділ інженерно-технічних заходів цивільного захисту.

Закон встановив, що захисні споруди цивільного захисту, споруди подвійного призначення, найпростіші укриття незалежно від форми власності повинні приводитись у готовність до прийому населення у термін, що не перевищує 24 годин, переведення єдиної державної системи цивільного захисту, її складових у режим підвищеної готовності, виникнення надзвичайної ситуації, введення надзвичайного стану та в особливий період. Проголошено, що Державний нагляд (контроль) з питань цивільного захисту за додержанням та виконанням вимог законодавства у сферах пожежної та техногенної безпеки, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій, за діяльністю аварійно-рятувальних служб здійснюється відповідно до Закону України "Про

основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності", Кодексу цивільного захисту та інших законодавчих актів.

Усі новоприйняті положення законодавчих та нормативних документів ще глибше підкреслюють важливість оновленого підходу до підготовки фахівців з питань цивільного захисту населення, територій, навколишнього середовища, цілісності держави в умовах воєнних дій, кризового стану та в відновлювальний період та будуть актуальними для вказаних фахівців та результатів навчання, що забезпечуються дисциплінами «Правові основи цивільної безпеки працезохоронної політики та охорони праці», «Управління цивільною безпекою та охороною праці» та «Організація наглядової діяльності в сфері цивільної безпеки та охорони праці».

Курси цих дисциплін повинні забезпечуватися текстовим матеріалом та документами, презентаціями та груповими задачами та завданнями. Під час практичних занять студентам повинна надаватися можливість застосовувати отримані знання, вирішувати поставлені завдання та проводити обговорення в аудиторії тих чи інших тем та питань. Кожен може висловити свою думку з приводу тих чи інших положень та нововведень в законодавчих та нормативних документах з питань цивільної безпеки, охорони праці, оцінки, нормування небезпечних та шкідливих факторів від пожежі та методам захисту від них.

В зв'язку з направленням нашої країни на Євроінтеграцію, важливим є забезпечення студентів спеціальності «Цивільна безпека» формуванням іншомовної комунікативної компетенції. З цією метою студенти повинні вивчати іноземну мову, що забезпечує відповідно до Стандарту вищої освіти загальні компетентності, такі, як здатність спілкуватися іноземною мовою та здатність до пошуку, оброблення, аналізу інформації з різних джерел, що надаються вивченням іноземної мови, зокрема англійської. Володіння англійською мовою є професійною необхідністю, тому що для фахівців властива специфічна комунікація.

Все викладене дає поштовх оволодінню студентами рівня знань, необхідних для реалізації спеціалістів з цивільної безпеки в умовах воєнного часу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Нестер А. А., Романішина О.В., Мітюк Л.О., Нікітін О.О. Навчання дисциплін спеціальності «Цивільна безпека» в закладах вищої освіти. Український журнал будівництва та архітектури, № 3 (009), 2022. С.68-74.
2. Бойко О. В. Державне управління у сфері цивільного захисту: подальше вдосконалення законодавства в умовах дії воєнного стану. Науковий вісник: Державне управління. 2022. № 2(12). С.195-217.

Наукове видання

**ІННОВАЦІЙНІ ПРАКТИКИ
НАУКОВОЇ ОСВІТИ**

МАТЕРІАЛИ
III Всеукраїнської науково-практичної конференції
науково-практичної онлайн-конференції
6–12 грудня 2023 року

Підписано до опублікування: 21 грудня 2023 року.
Умов.-друк. арк. 108,58. Електронне видання.
Зам. № 0112

Видавництво Інститут обдарованої дитини НАПН України
вул. Січових Стрільців, 52-Д, м. Київ, 04053
тел./факс.: (044) 481-27-27
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру серія
ДК № 6081 від 14.03.2018 р.